

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

VABILO.

„Cecilijino društvo“ v Ljubljani

bode imelo po § 14. svojih pravil

o priliki I. katoliškega shoda za Slovence

v torek, dné 30. avgusta, oziroma v sredo 31. avg. 1892. l.

IX. občni zbor

z naslednjimi točkami:

1. Torek ob $\frac{1}{2}$ 8. uri zjutraj v stolnici: Missa privata s petjem.
2. „ ob 11. uri dopoldne: Zborovanje, katero bode obsegalo:
  - a) nagovor predsednikov;
  - b) poročilo tajnikovo;
  - c) poročilo blagajnikovo;
  - d) poročilo glasbenega vodje;
  - e) volitev predstojništva po § 9. društvenih pravil *a*) predsednika, *β*) tajnika, ki je ob enem podpredsednik, *γ*) blagajnika, *δ*) glasbenega vodje in *ε*) drugih (4) odbornikov;
  - f) slučajne nasvete.
3. Torek ob 5. uri popoldne v cerkvi čč. gospá uršulink „Adoratio Sanctissimi“ med orgljanjem in petjem.
4. Sredo ob 8. uri zjutraj pontifikalna sv. maša.

Posamezne točke glasbenega vsporeda se bodo čč. gg. društvenikom tiskane izročile o pravem času pred zborovanjem.

K zborovanju uljudno vabi vse društvenike, k cerkvenim slavnostim pa sploh prijatelje cerkvene glasbe

odbor „Cecilijinega društva“.

V Ljubljani, dné 26. junija 1892.

Glasbena in gledališka razstava na Dunaji.

O tej razstavi pisalo se je uže marsikaj, kajti to je res fenomen moderne kulture. Dandanes raznaša se prosveta najbolj po dveh sredstvih: po časnikih in knjigah in drugič po razstavah. Razstave sploh imajo svoj pomen v tem, da je v njih nakopičeno blago, sad zemlje ali človeškega napredka. Isti principi so tudi podlaga historičnim razstavam. Tu imamo kronološko urejeno vse, kar je znamenito bilo v stoletjih pred nami, kar nam kaže, kako se je duh človeški polagoma povspeval na višino, kjer je danes in od koder pohiteva še višje. To imamo tudi v dunajski razstavi; ta misel, zgodovinsko snov urediti kronološko in po pomenu, uresničena je res — rekel bi skorej do podrobnosti — v glasbeno-zgodovinskem oddelku. Tu vidiš vse od nevmne — da od grške notne pisave — pa do Smetanovih oper in Brucknerjeve simfonije.

O razredbi te glasbene razstave ni še nikdo v nas Slovencih pisal — razven enega listka v „Slov. Narodu“ kateri kot listek ni slab, a suh in nedostaten. Zato hočem tu ob kratkem očrtati razredbo.

Glasbena razstava začena s starimi orijentalškimi ljudstvi. Tu vidiš na podobah nekaj staroegipetskih godal, nekaj asirskih (na relifih) in precej grških. Židovska glasba zastopana je pač le z rokopisi in tiskovinami od 16.—19. veka, a napevi so tradicijonelni. Tako n. pr. imamo iz 17. veka knjižico, v katerem je primer modulovanja, kot ga še dandanes rabijo strogi talmudisti pri predavanji talmuda. Tudi tri šofare (rogove za pri službi božji) lahko vidiš. Od grških godal ni ničesar razstavljenega. To so „unica“, kojih muzeji ne dajo na posodo. Pač je pa en egipetski „sistrum“ iz avgustejske dobe med razstavnino. Orientalških starih godal ni, pač pa so vpopodobljena, bodisi v minijaturah, bodisi fotografovana. Tako imamo zelo krasne perziške in arabske rokopise od XIII. do XVII. veka s krasnimi minijaturami. Najstarejši je med temi arabsk spis o glasbi, teoretična naučna knjiga iz XIII. veka.

Najstarejši glasbeni dokument pa je odlomek Euripidovega „Oresta“ z notacijo pevskega glasu in godal. Potem sledé grški teoretiki (Platon, Aristoxenos, Plutarh, Ptolemeos, Aristides, Kvintilianos, Bryenios in Psellos.) Za temi takoj latinsko obdelan glasbeni sistem od Boetija v več proizvodih — rokopisnih in enem tiskanem — Rokopisi so iz X.—XII. veka, tisk pa je beneška izdaja od l. 1499. Zanimiv je posebno proizvod iz c. kr. dvorne knjižnice iz X. veka, ker je ž njim vkup vezan tudi Hukbald in sicer istočasni rokopis iz X. veka, z prezanimivimi poskusi dvoglasnega „órgana“ in dasijanotacijo. To so sami posamični ostanki glasbene vede.

Sedaj pa se pričena sistematični razvoj. Preidemo h krščanski dóbi, kjer nam bogoslužbene knjige kažejo, kako se je vse, kar je človek kedaj storil, razvijalo po istem principu. Iz jedinsti na mnogoterost, iz jednostavnosti do zamotanosti. Kar se tiče bistvenosti glasbenega sistema, razvil se je gotovo na helenistično-rimskem; kar se pa tiče oblike, kažejo nam primeri, da se je razvila notacija z nevmami iz grških znamenj. Če primerjamo grške znamenja za godala (◀ ↙ N'] J [> V' < Λ' <' i. t. d.) z nevm-

mami, recimo še iz X. veka, moramo priznati, da so obliko prevzeli iz te pisave. Ne vem če bo mogoče druge teorije vzdržati. — Najprej imamo torej razvoj koralne note in nevme. Od X. pa do XVIII. veka vidi se metamorfoza nevme v koralno noto. Tu imamo potem še več drugih krščanskih bogoslužbenih knjig; tu vidiš ruske, grške ip armenske molitvenike, himnare, irmologije, psalterije, lekcijonarje in misalije.

Za tem ima poseben oddelek srednjeveške teoretike v starih rokopisih, Guidona Areškega, Hukbalda, Frankona Kolonjskega, Ivana de Muris, Henrika de Seelandia in še več brezimnih traktatov ali spisov. Kjer obmolče teoretiki, stopi ti spet razvoj žive umetnosti pred oči; prvi poskusi dvoglasja, troglasja in večglasja. Ministerstvo za uk in bogočassje razstavilo je tudi dva rokopisa izmed onih šest, ki jih je nedavno kupila v Tridentu. Ta dva imata cerkvene speve za tri glasove navadno, včasih tudi za dva; za več nego za tri glasove ni nobeden spev. Največ je kompozicij Dufay-jevih, vse so pa nizozemske in vse pred 16. vekom.

Takoj za temi so skladbe Barbireau-jeve, za 4 glasove, pisane na pergament in okrašene s krasno slikanimi inicijali. Tako je razstavljeno tudi mnogo drugih rokopisov z večglasnimi skladbami. Na to pridejo tiski in stare izdaje cerkvenih in nekaterih drugih pesni italijanske, španske, nizozemske in nemške šole. Tukaj je zastopan tudi naš rojak Gallus z več svojih del; eno (passio D. N. J. Christi) za 8 glasov je celo v rokopisu iz Škotske knjižnice na Dunaji. — Nad omarami, ki hranijo grafične zaklade, visé podobe. Tudi Gallus je zastopan štirikrat.

Skupno je tudi razstavljeno građivo, kažoče nam zgodovino katoliške cerkvene pesmi. Zraven te imamo zgodovino ljudske pesni in popevanja v domačem jeziku. Najstarejša česka pesen „Adalbertova pesen“ iz IX., v prepisu iz XV. veka, in najstarejša nemška pesen, (Unsar trothin hat farsalt) iz X. veka. Tu je tudi Wolkensteinov rokopis, spredaj njegov portrét. Zraven teh so tudi druge zanimive stvari: pesen Hussu na čast, kancijonali českih in moravskih bratov, in tudi teoretične knjige, tiskane v XV. in XVI. veku.

Skupno razstavljena je potem protestantska cerkvena pesen, istotako dela Orlando Lassus-ova in zgodovina tiska. Zanimivo je videti, kako težavo je napravljalo to tiskarjem. Najprej so tiskali samo sistemeve črte, note pa je moral glasbenik sam pripisati. Potem so iznašli posamične tipe za vsako vrsto not, in te so dopolnili potem na tiskane črte kot se štampilijo. Vsaka nota morala se je utisniti z roko. To nazivamo „patronski tisk“. Petrucci iznašel je drug način, po katerem je tiskal obéudovanja vredne lepotiske. Najprej tiskal je sistemeve črte. Zato so te lepe, polne in čiste. Na te črte je pa natisnil še-le notni stavek. Note so éudovito natanéne na értah ali pa v prostorih med njimi. Smelo lahko rečemo, da je dandanes težko dobiti tako lep in čist muzikaličen stavek, ée je tiskan s premiènimi tipi.

A ne samo knjiga, tudi godala so razstavljena in sicer v jako obilnej meri. Najstarejši predmet iz krščanske dobe je rog iz slonokosti, lepo izrezljan gotovo iz XI. veka, ée ne prej. Plunk in drugih godal se strunami, klavikordi, viginali, psalterji, pozitiv, regali i. t. d. do Bach-ovega glasovira, vse je zastopano po večkrat. Isto tako imaš razvršéena pihala vsake vrste.

Nadaljevanje ima potem glasbo za plunko (Lautenmusik), tabulature in podobe. Nadalje začenja se zgodovina monodičnega petja, začetek dramatične glasbe, opera, melodrama in njihov razvoj v XVII. in XVIII. veku.

Poseben oddelek imajo tudi knezi in kneginje do kralja naprej, koji so se bavili sami z glasbo, bodisi da so sami skladali, bodisi da so glasbo praktično gojili.

Sedaj začenjajo se pa oni glasbeni velikani, kateri so glasbo s svojimi idejami preustrojili na enem ali drugem polji. Ti imajo vsak svoj oddelek, v katerem je razstavljeno vse, kar je z njim v zvezi: rokopisi del, častna darila, podobe i. dr. — Tako so razstavljeni: Händel, Bach, Gluck, Haydn, Mozart, Beethoven; romantiki: Weber, Meyerbeer, Schumann, i. dr. Liszt, Schubert; sklep delajo sedaj živeči skladatelji. Poseben oddelek imajo Poljaki.

Zraven te razstave imamo pa še „Naučni oddelek“. Tam je razstavljeno vse, kar se nanaša na to stroko. In tukaj je „Cecilijino društvo“ in „Glasbena Matica“ zastopana. Veseli me, da morem poročati, da ni nobeno drugo društvo z naučnim materialom in z lastnimi izdajami muzikalij tako dobro zastopano kot ravno obe naši društvi. „Cecilijino društvo“ razstavljeno ima nastopne stvari:

Učni red orglarske šole	št. 547.
14 letnikov „Cerkvenega Glasbenika“	„ 547.
Foerster A.: Missa solemnis etc.	„ 549.
„ „ in hon. Stae. Caeciliae	„ 549.
„ „ pro defunctis	„ 549.
Hribar P. Ang.: Zbirka slovenskih pesmij v čast sv. Ćirila in Metoda	„ 549.
„ Napevi pri sv. maši in blagoslovu	„ 550.
„ Missa „Tota pulchra es Maria“	„ 550.
Hladnik Igu.: Slovesna latinska maša (g. A. Foersterju posvečena)	„ 550.
„ Te Deum	„ 550.
„ Leonova himna	„ 550.
„ 2 Fugi	„ 550.
„ 15 obhajilnih pesnij	„ 550.
„ 20 Marijinih pesnij	„ 550.
Pogačnik Ivan: 1.—5. opus	„ 550.
V zavitku ali v mapi pod eno in isto številko	„ 548.

Pravila cecilijinega društva

Mitterer-Dolinar: Cerkvene določbe o katoliški cerkveni glasbi.

Foerster A.: Pevska šola.

„ Nauk o harmoniji i. t. d.

Sattner P. H.: Cerkvena glasba kakošna je, in kakošna bi morala biti.

Pesmarica „Cecilija“, 2 zvezka . . . . . št. 551 in 552.

Mimogredé naj opomnim, da poročevalec v listku „Slov. Naroda“ niti polovice teh stvari ni videl. Slovenci torej nismo tako borno zastopani, kot bi se morebiti videlo.

Za večino strokovnjakov imela bode ta razstava nepopisen pomen, ker je mnogo zanimivega gradiva skupaj, torej primerjanje lahko, kar sicer ni mogoče.

Omeniti je še, da so dela avstrijskih cesarjev, Ferdinanda III., Leopolda I., Jožefa I. in Karola VI. skupno razstavljeni v dvornem interieru, kjer se tudi druge ostaline, tičoče se cesarskega dvora, vidijo. Med drugim ste tudi sliki Nj. Veličanstev, cesarja in cesarice in podoba Nadvojvode Karola Ludovika, protektorja te razstave, *Mantuani.*

Praznik presv. srca Jezusovega.

(Zgodovinsko-liturgična črtica.)

(Konec.)

Sv. učeniki prvih krščanskih časov razlagajo skrivnost ustanovitve sv. cerkve iz odprte strani Izveličarjeve enako, kakor tu stoji. Sv. Janez Zlatoust n. pr. piše: „Podučeni poznajo neizrekljivo skrivnost studentov Izveličarjevih; iz te krvi in iz te vode porodila se je cerkev; od tod izvirajo vse svete skrivnosti**). — Sv. Avguštin pa pravi: „Evangelista rabi s premislekom posebno besedo; o sulici ne pravi, da je zadela ali ranila stran Gospodovo, ampak: odprla jo je. Res, vrata so se takrat odprla, vrata nebeška, predpodbljena po vratih ob strani Noetove ladije. Kajti skozi ta vrata šle so vse žive stvari, katere naj bi se rešile potopa, in tako naj bi se v predpodbli pokazala sv. cerkev***). V 12. stoletji sv. Bernard imenuje odprto Jezusovo stran „srečno votlino, kjer je golob varen pred tico roparico“. — Toda le posamezne cvetke tega veličastnega shvatanja moremo utrgati, le memogredé poslušati glas cerkvenih učenikov. Gospod sam je moral neposrednje vmes poseči ter po nekaterih izbranih dušah krščanskemu ljudstvu razodeti neizrekljive posledke obče potrjenih virov v svoji cerkvi.

L. 1281. razodel se je božji ženin v samostanu Helfta pri Eisleben-u na Saksonskem duši svoje neveste Jederti, katero si je bil izbral, da jo vvede v najgloblje skrivnosti svoje. Ljubljenec Jezusov, kateri je pri zadnji večerji na prsih Gospodovih slonel ter čul udarce božjega srca, on, kateri je pod križem videl vojakovo sulico prebósti presveto stran, razgrnil je Jederti bodoče preslavljanje Njegovo. Ona ga je namreč vprašala, zakaj da je o tem molčal, kar je takrat čutil, ko je počival na najsvetejšem srci. „Poslanstvo moje bilo je to“, odgovori, „da za še mlado cerkev malo besed pišem o neustvarjeni Besedi Boga Očeta, kar bi bilo zadostovalo vsemu človeškemu rodu do konca sveta, ne da bi kdo mogel vse popolnoma razumeti. A jezik teh blaženih udarcev Jezusovega srca je prihranjen za poznejše čase. Še le kadar se bode svet postaral in ljubezen do Boga v njem otrpnila, potem še le se bode svet zopet ogrel ob teh razodetih skrivnostih“.

Jedert je bila za to razodenje izbrana in kar je povedala, presega vso domišljijo človeško. Zdaj se ji prikaže presv. srce kot zakladnica, v kateri se nahajajo vsa bogastva, zdaj kot lira, katero vbira sv. Duh in o koje glasih se raduje presv. Trojica in ves dvor nebeški. Potem je presv. srce kipeči studentec, s katerim se duše v vicah okrepcavajo, verni boritelji na zemlji ohrabrujejo, izvoljeni nebeškega Jeruzalema pa iz njega neizrekljivo radost za-

— *) Jn Joan. Hom. 84. — **) Jn Joan. Tract. 120.

jemajo. Zlata kadilnica je, iz katere puhti toliko raznovrstnih vonjav, za kolikor rodov je Izveličar na križi trpel in umrl.

Zopet drugikrat bilo je presv. srce altar, na kateri so pokladali verniki svoje darove, izvoljeni svojo udanost, angelji svoje češčenje in na katerem se je večni duhovnik samega sebe žrtvoval; bilo je zopet svetilnica viseča med nebom in zemljo; čaša, iz katere so pili svetniki, à angelji ne, vendar pa so angelji iz nje zajemali nebeško veselje. Konečno pokazalo se je sv. Jederti presv. Srce kot sladki dom, posvečeno svetišče, katero se je dušam zapustivšim zemljo odpiralo ter je sprejemalo v neizrekljivo radost za vso večnost.

Ko je sv. Duh Jederti razgrnil čudežno spleteno podobo kažočo iztok neskončne ljubezni v srci Sinu človekovega, godilo se je to na onem kraju, kjer je 200 let pozneje vzdignil oznanovalec krive vere popolnem nasprotno teorijo. L. 1483. porodil se je v Eisleben-u Luther, čigar zmedena domišljija je postavila temeljni zavržljivi sistemi, katero je Kalvin še bolj razširjal, češ da je neskončno dobrotljivi Bog neposredni začetnik greha in večnega pogubljenja ter da je grešnika za pekel vstvaril radi tega, da pokaže vsegamogočno samovladstvo svoje. Po teh dveh možeh potegnil je zmajev rep tretji del zvezd z neba*). V 17. veku je potem sovražnik zamenjal le besede, à ne stvari; skušal je celò v osrčje sv. Cerkve se vrniti in vresničiti svoja brezbožna načela. Češ da zatrjuje pravice najvišjega bitja do najvišje oblasti, pozabil je janzenizem na neskončno dobrotljivost tega bitja; človeški rod pa vznemirjen in preplašen po tem nauku, oddaljeval se je vedno bolj in bolj od usmiljenih namenov božjih. Bil je skrajni čas, da se je svet zopet spomnil ljubezni božje, da se je Krist poslužil tega človeškega srca za ljubezen svojih bratov. Kdo pa naj bi prorokovanja Jederti Velike izvršiti pomagal? Kateri drugi Pavel, kateri novi Janez naj bi razodel starečemu se svetu, kaj da pomenjajo blaženi tripi srca božjega?

Ne oziraje se na slavne može, izvolil si je Bog, da osramoti modre**), neznano à pobožno sestro neimenitnega samostana v Paray-le-Monial-u, katero svet dandanes po imenu blažene Margarete Marije pozna in časti. Dobila je naročilo, sv. Jederti razodeti zaklad s skrivnostnih višin na zemljo prenesti ter ga vsemu svetu priobčiti. Ko je Izveličar svojo služabnico orodjem za poveličanje presv. srca poklical, postala je znamenje nasprotovanja, kakoršno je On sam bil. Enajst polnih let potrebovala je Margareta, da je s potrpežljivostjo in ponižnostjo premagala vse zapreke, nedoverje domačih, zavržbo svojih sosester ter izkušnje vsake vrste. Dné 21. junija l. 1686. še le, petek po osmini presv. Rešnjega telesa, došlo ji je tolažilo, da je videla malo samostansko družino Paray-le-Monial-sko klečečo pred podobo, na kateri je bilo vpodobljeno Jezusovo srce s sulico prebodeno in z žarki obdano. Isto leto jeli so v samostanu zidati kapelo v čast presv. srca in Margareta je še veselje doživela, da je bila l. 1690 kapela tudi blagoslovljena. Toda od tega začetka do postavljanja pravega praznika za vso cerkev bilo je še daleč. — Že l. 1674. je bil skrivni sklep Gospodov enega najsvetejših mašnikov iz Jezusove družbe, častiljivega o. de la Colombière-a k Margareti pripeljal.

*) Skr. raz. 12, 4. — **) Kor. 1, 27.

Takoj je izpoznal, da so pota, po katerih je sv. Duh blaženo nuno vodil, prava in postal je udani apostol presv. srca. Družba Jezusova je podedovala gorečnost o. Colombière-a gledé češčenja presv. srca. Kmalu se je ustanovilo mnogo bratovščin, povsod jéle so se vzdigovati kapele presv. srcu Jezusovemu v čast. Toda pekel je škripal z zobmi zaradi te velikanske pridige ljubezni. Janzenistje so divjali, ker se je tako nenadoma „pokazala dobrota in ljubeznjivost Boga našega Izveličarja“. Kričali so o novotariji, pohujšanji in malikovanji, najnesramnejše risarije so razširjali, zabavljice razpošiljali ter vsih mogočih zvijač se posluževali, da bi smešili one, katere so zvali molilce srca, *cordicolae*.

L. 1720. prišla je bila nad mesto Marseille huda šiba božja, kuga, katera je pobirala do tisoč ljudi na dan. Janzenistično starešinstvo Provençe-e se je razkropilo na vse strani, pustivši mesto njegovi osodi. A škof Belzunce je sklical zdravo peščico svoje duhovščine in meščanov na glavni trg in ondi slovesno posvetil svojo škofijo presv. srcu Jezusovemu. Od tega trenutka pojenja je kuga in popolnoma nehala. Ta dogodek je povzročil, da se je praznik presv. srca Jezusovega iz samostanov po francoskih škofijah razširjal. Lyon-ska je bila prva, Marseille-ska druga, Autun-ska tretja. O tistem času menili so na Francoskem, da gledé vpeljanja novih praznikov ni treba ozirati se na avtoriteto papeževo; zato so se škofje med sabo pomenili in sklenili (l. 1765) drugim škofom prigovarjati, naj tudi oni v svojih škofijah postavijo novi praznik presv. srca Jezusovega.

Toda pravilno potrjenje apostolskega prestola ni dolgo zaostalo. Že l. 1765. izdal je Klemen XIII. na nujno prošnjo polskih škofov in rimske glavne bratovščine presv. srca prvi dekret gledé praznika ter potrdil za-nj mašo in oficij po dotičnih krajih. Polagoma razširil se je ta oficij tudi po drugih škofijah, dokler ni dné 23. avg. 1856. papež Pij IX. blazega spomina na nujne prošnje vsih francoskih škofov dekret izdal, vsled katerega se je praznik presv. Srca v cerkveni koledar vpisal in se tako njegovo obhajanje za vso cerkev zapovedalo. Sedanji razsvitljeni vladar sv. cerkve Leon XIII. pa je ta praznik povzdignil v praznik prve vrste. Preslavljanje srca Jezusovega povzročilo je tudi povelicanje ponižne služabnice njegove. L. 1864. bila je Margareta Marija slovesno med izveličane vsprejeta od Papeža Pija IX., kateri je s tem njenemu poslanstvu, podeljenemu ji po Izveličarji samem, podelil stalno sankcijo apostolskega prestola.

Od tega časa je znanje in ljubezen do presv. srca bolj napredovala, kakor v obeh preteklih stoletjih. Po vsem svetu posvečevale so se tekmovaje občine, škofije in redovi temu studencu vseh milosti, edinemu zavetišču sv. cerkve v sedanjih hudih časih. Krasne cerkve so se zidale in se zidajo presv. Srcu na čast. Trumoma so romali in romajo pobožni verniki v oni kraj, kjer mu je dopadlo, svojo usmiljenost narprej razodeti. In ona toliko hudo skušena dežela — Francija zrè, kakor na zadnjo svojo nado, na oni prekrasni spominek, kateri se vzdiguje nad holmcem, poškopljenim s krvjo prvih svojih apostolov — Mont-martre. Naj se tudi framasonstvo jeze peni, naj tudi skuša ta narodni dar presv. srcu uničiti: gledal bode s svoje višine na glavno

mesto pričujoč prihodnjim stoletjem o živi veri in plemenitem zaupanju, katero si je „najstarejša hči svete cerkve“ vedla ohraniti v svoji nesreči.

Toliko o pomenu in zgodovini našega praznika.

Gledé liturgičnih obrazcev tega praznika govori se v njih primeroma malo o srcu Izveličarjevem. Ko je v preteklem stoletju za to šlo, da se potrdi maša in oficij v čast presv. Srca, vzdignili so se janzenistje, kateri so celó v Rimu imeli svoje udane privržence, s toliko zdatno opozicijo, da je sv. prestol oni čas smatral neugodnim, javno izreči se o onih točkah, katerim so janzenistje nasprotovali. Vendar pa je brez težav za Portugalsko in republiko Beneško potrdil oficij, v katerem se je srce Jezusovo kot žrtva ljubezni, prebodeno s sulico, vernim v češčenje predstavljalo. Toda v maši in v oficiji, ki sta se imela pozneje iz Rima po vsi cerkvi razširiti, držal se je sv. prestol iz ozira razumnosti poveličanja ljubezni Kristusove; á pri vsem tem noben pameten človek ni mogel tajiti, da je srce vsaj prava in neposrednja podoba te ljubezni. Tako n. pr. hvali *Introitus* neizrekljivo usmiljenega Boga, čigar srce ne zamuja človeka: *Miserebitur secundum multitudinem miserationem suarum* etc.

Cerkev, ganjena po velikih blagih, kateri nam prihajajo iz presv. srca, prosi v kolekti za svoje otroke milosti, da bi božje dobrote spoznali ter s svetim veseljem iz njih izvirajoči sad nabirali. Berilo „*Confitebor tibi Domine* etc“ je vzeto iz preroka Izajije, pogl. XIII.

Graduale: O vos omnes, qui transitis etc. in Alleluja nam pred oči postavlja neskončno ljubezen, katera napolnjuje srce Sinu božjega in Ga je gnala, da je neizmerne bolečine zaradi našega odrešenja nase vzel; kaže nam milobo in ponižnost tega sv. srca, iz katerega odseva značaj in vse življenje Izveličarjevo. Evangelije (iz sv. Janeza, pogl. XIX.) pripoveduje ranjenje presv. srca. — *Offertorium* (iz 102 psalma): *Benedic anima mea Domino* etc., je velikanska pesem ljubezni in zahvale za brezštevne dokaze usmiljenja božjega. — V tihih molitvi (*secreti*) prosimo plamena ljubezni božje, da naša srca, zedinjena s srcem večnega duhovnika, žaré, kadar On prinaša svoj in naš dar. — *Praefatio* je sv. Križa. — Sv. cerkev bi rada misli svojih otrok obrnila na zadoščenje, katero je s pomenom praznika v zvezi ter ustreza presv. srcu; zato je spominja v komuniji one zapuščenosti, katero je Sin božji čutil med neizmernim svojim trpljenjem: *Improprium expectavit cor meum et miseriam: et sustinui, qui simul contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni. Alleluja.*

G o v o r

g. Jos. Mantuanija o J. Gallus-ovi 300letnici, katero je „Glasbena Matica v Ljubljani“ obhajala z zgodovinskim koncertom v redutni dvorani dne 9. junija 1892.

Razdoneli so ravnokar akordi skladbe, katera je bila mišljena in čutena v stoletju daleč za nami. Prosveta dospela je v našem veku na visoko stopnjo. Mi spoznavamo trud in pomen svojih prednamcev, vemo, kaj da so storili za nas, borivši se s slabimi sredstvi na polji vede in umetnije in da so s tem ustvarili podlago našemu napredku. In prav zato je naš vek stoletje obletnic in spomenic, ker nas prosveta uči, da ne bi bila na tej stopnji, da

se niso prednamci trudili. Tudi danes slavimo obletnico enega prvih naših proboriteljev na umetnostnem polju in ta je **Jakob Gallus**. Ta mož je za časa največjih političnih cerkvenih in vednostnih homatij stal kot trdna skala in boril se — ne za-se, — temveč za svojo umetnost in njen napredek. Zvest veri očetov, cesarju in domovini deloval je neutrudno in s čilimi močmi da ga je vzela smrt človeštvu in umetnji v najboljši možki dobi. Preglejmo v kratkem njegove zasluge, da spoznamo, da imamo pravico prištevati ga prvakom glasbene umetnije in da je naše časti vreden.

Jakob Gallus je sin lepe naše Kranjske domovine in je porojen l. 1550. Torej 342 let! Rodovi so prišli in prešli, a ž njimi prešel je tudi spomin na našega rojaka. Socijalne razmere, državne in cerkvene preustrojbe, požari, vojske — vse to uničilo je skorej popolnoma spomin tega velezaslužnega moža. Pozabljen bil je tako zelo, da se je še pred nekako dvema letoma dvomno popraševalo, je li pa res Kranjec? Da, slavna gospoda, res je; z veseljem in ponosom lahko pravimo, da je res. On sam nikdar ni tajil svojega rodu ter imenu vedno pristavljaj „Carniolus“. Odpustni dekret, dan mu od olomuškega škofa Stanislaja Pawlowskega, imenuje ga istotako „Carniolus“. Da pa pomenja ta beseda res rojstno deželo nam je dokaz drugo odpustno pismo v istem kopijaru, dano tudi nam popolnoma neznanemu rojaku Mihi Restel-nu, kojega imenuje Pawlowski tudi „Carniolus!“ V tekstu pisma pa pravi škof, da ga odpušča iz službe ker želi videti svojo domovino in svoje sorodnike (*consanguineorum et patriae visendae desiderio ducto.*) Brat Gallus-ov Jurij, podpisuje se tudi s pridevkom „Carniolus“. Še več. Bohuslav Balbin, učen jezuit, imeniten in najzanesljivejši zgodovinpisec česki, omenja Gallusa v svoji neprecenljivi knjigi „Bohemia docta“ med učenjaki, dasi ni Čeh, in opravičuje to tudi naravnost: „Patrius homo non est ille quidem“ (domaćin sicer ni bil). To mislim, da je dovolj neovržnih dokazov, da je res naš rojak.

Pri tem usiljuje se nam drugo vprašanje: kje da je rojen. Temu dosedaj nikakor ni bilo možno priti do dna. Župnijske matice pogubile so se i pri nas i na Českem. Nad to otežuje tudi ime vednostno preiskavanje. „Händl, dictus Gallus, Carniolus“ tako podpisuje se sam. Je-li ime Händl pristno ali ne, to je kočljivo vprašanje za-se, koje se bode dalo morebiti pozneje razvozljati.

Da je rojen l. 1550. vemo iz opisa njegove pristne, l. 1590 v les rezane podobe, pridane nekterim proizvodom njegovega „Opus musicum“ v IV. delu. Ondi upodobljen je v 40. letu svoje dobe.

O njegovi mladosti ne vemo podrobnosti; a iz njegovih lastnih besed dá se vendar sklepati. Ni vrjetno, da bi bil sin premožnih starišev; sam ni imel nikedar premoženja. Vzgojen in olikan bil je v samostanih. Tu nam bo najpred misliti na Zatičino. Sam pravi namreč v predgovoru l. 1586 tiskane delu, da je preživel skorej vse dni svojega življenja v samostanih („inter quorum caulas aetatem pêne omnem vixi“). Iz tega da se mnogo in verjetno sklepati. Zatičina bila je sredi XVI. veka središče cerkvenega samostanskega življenja. Oba opata tedajna, Volbenk Neff (1549 — 1566) in Janez Zeisel, (1566 — 1576) bila sta stroga katolika in protireformatorja. Duhovni red v

samostanu in gospodarstvu sta povzdignila. Zatičina bila je tudi edini samostan, kjer je bilo možno umetniži razvijati se.

Opat Neff bil je Viktringovec, konventual koroškega samostana; kot tak bil je v zvezi z nižjeavstrijskim samostanom Zwettl-nom. Ker je bil Gallus tudi v Zwettl-nu, ne more biti dvomno, da je prišel tje po priporočilu enega od obeh imenovanih opatov zatiških. V Zwettlu bil je tedaj opat Janez Ruoff ali Rueff, pozneje opat Svetokrižki. Ta imel je ožje zveze s premonstratskimi samostani. Posebej vemo, da je bil Gallus v samostanu Bruškem pri Znojmi. Tudi tu ne more biti dvomno, da je prišel tje po priporočilu Zwettlskega opata Rueffa, kateri je tudi sam umrl v tem samostanu kot gost opatov na poti v Prago.

Iz Bruka prišel je v Zabrdovice, spet v premonstratski samostan. Dandanes so Zabrdovice predmestje Brnsko. Tudi tedaj ni bil od mesta bolj oddaljen kot četrt ure. Tu seznanil se je po posredovanji opatovem s škofom Stanislajem Pawlowskem, prejšnjim proštom Brnskim. Leta 1580., torej uže v prvem letu svojega pastirovanja vzel je škof Gallusa v svojo službo kot kapelnika. V Olomucu vodil je cerkveni zbor od l. 1580. do 1588. Tedaj odpustil ga je škof z dekretom 26. julija, na njegovo lastno prošnjo, ker mu zrak ni ugajal (minus sibi aurae faventis causa) in ker bi bil tudi po drugih mestih rad čul, kako se neguje glasba. Po ovinku skozi Šlezijo, kjer se je seznanil s škofom Vratislavskim Andrejem Jerinom, prišel je v Prago. O vsih Svetih l. 1586. spisal je predgovor prvemu delu svojega „Opus musicum“, torej je bil o tem času gotovo uže v Pragi. Tu ostal je do svoje smrti. Bil je kantor (zborovodja) pri mali cerkvi sv. Jana na Brodu. Kot tak imel je tudi tam svoje stanovanje. Da je pa bil cesarski kapelnik, tega žalibog ni mogoče dokazati niti z najmanjšo belježko. V zapuščinskem inventaru pač stoji „Kantoru G. C. M. (= geho cisafske milosti), a to je prečrtano, ker je pisar bal se, da bi znalo motiti, kajti cerkev bila je tedaj uže pod cesarskim patronatom, in zaradi tega so ga imenovali tudi cesarskega kapelnika.

V Pragi moramo iskati največji delež njegovega delovanja in pomena za glasbo.

Še predno je prišel stalno v Prago, izdal je še kot škofovski kapelnik skladbe, katere zahtevajo največ tehnične spretnosti, namreč maše. Pisal jih je med leti 1576. in 1580. V Pragi hrani se v rokopisu ena njegovih maš, še ne natisnena. Maša je določena in poznamenjana po istočasni pisavi kot proizvod Gallusov. Knjiga, v kateri se nahaja, vezana je bila uže l. 1578. in je bila pred spisana, kot kaže pristna obrezava. Ker je pa knjiga zelo obsežna, smé se najmanj eno leto računiti za pisarja. Maša morala je uže l. 1577. dovršena biti. S tem nam je podan neprecenljiv podatek za kronologijo Gallus-ovih del. Maše pisal je torej med leti 1576. in 1580. V tem letu izdal jih je 16 — samo nekako zbirko, kot tudi sam pravi: „Selectiores quaedam missae“.

Pri tem delu je Gallus še na bolj konservativnem stališči; reforme, po koje načelih je potem skladal, ne vidimo še — vsaj očitno ne. — A ravno v tem času so pa njegove preustrojne ideje popolno dozorele, in od sedaj začenja skladati v svojem, reformovanem slogu. Priča temu je njegov

„opus musicum“. To je zbirka motét, (introitov, gradualov, ofertorijev i. dr. za vse cerkveno leto. Tu podaja vse poskuse in pridobitve na tehničnem polji, svoje in druge. — Pred vsem omenjati nam je njegove reforme glede takta. Menzuralna glasba bila je v onem času silno težka; za poznamevanje takta imeli so nad 20 različnih znamenj. Vsako znamenje predru-gačilo je ritmiko in veljavo posameznih not. To je težilo pevcem izvajanje skladieb. Gallus posegel je z veščo roko v nepotrebno starinsko šaro, spoznavši da je prazno oblikovno umetničenje brez podlage, in iztrebil jo, ter obdržal le dvo- in trostroki takt v najpriprostejših oblikah. S tem strl je tradicionalne sponse. Ves svoj velikanski „opus musicum“ in vsa naslednja dela pisal je dosledno v tej oproščeni obliki. Ni treba poudarjati, da je dobil hitro mnogo naslednikov.; v tem je neizmeren upliv njegov na vsó zapadno glasbo. To izvel je Gallus samostojno in dosledno v tako obširnej meri, da se smé in mora smatrati reformatorjem na tem polji. To bil je napredek velikega pomena; a naš rojak ni ostal pri tem. S pravim umetniškim čutom izogibal se je vsega, kar je bilo pretirano na glasbenem polji. Začenjali so namreč rabiti tedaj kot novotarijo mnogo hromatičnih znamenj, (♯ in ♭). Tudi Gallus poprijel se je tega, a le v skromni meri. Rabil je hromata ♯ c, ♯ f, ♯ g, ♭ h in ♭ e. Takrat niso poznali dur-a in moll-a v našem smislu; pisali so v diatoničnem sistemu, kjer so se dala tudi ta hromata porabiti lepo in naravno; več bilo je nasilstvo.

Gallus je opuščal tudi ligature, to je notne skupine na enem zlogu. Vrednost posameznih not zavisna bila je od tega, kjer je stala nota; to je bila težava in je pevce zelo motila. Gallus jih je zato odstranil in pustil vedno samo eno, s stalno vrednostjo dveh „semibreves“ to je po našem 2 celi.

Nad vse to delal je pa njegov genij po svoje. Njegovo mnogoglasje presega navadne meje. Osmeroglasne skladbe so pri njem navadne; mnogo jih je pa 10- 12- in 16glasnih, 2 celó štiriindvajseteroglasne. Genijalna dispozicija kaže, da mu to mnogoglasje ni bilo težavno, temveč da se je igral — rekel bi — z glasovi.

On je nadalje prvi in jedini zastopnik melodike za svoj čas v naših deželah. Posebno so ga posnemali Hassler, Aichinger in Regnard. Njemu ni le do umetne kontrapunktike, temveč daje svojim skladbam tudi lepo tekočo melodijo v našem smislu. V tem odlikujejo se njegove skladbe od drugih sočasnih, in vendar ne prestopa nikjer mej dostojnosti in resne estetike. Znamenita je tudi njegova ritmika. Bogata in vselej prikladnja, razlikovita pa vselej na jednostavni podlagi, kot se bodele lahko prepričali pri nastopnih pesnih. Gallus je popolnoma zaseben umetnik, in to po naravi in po šoli. Ne more se dovolj odločno poudarjati, da naš rojak nikakor ni zavisen od ene posebne šole kot drugi sočasniki njegovi. Mislilo se je, in se še misli, da je učenec benečanske šole; nekateri potiskajo ga naravnost v nemško šolo, drugi pa v nizozemsko. A popolnem pravo ni nobeden zadel. On strinja v svojih delih tehniko benečanske, premiselnost nemške, kontrapunkt nizozemske, živahnost francoske, natančnost angleške šole, melodi-zojnost in ritmiko svojo. Vse, kar je priboril čas do njegove dobe, vse, kar je poskusil sam, podal nam je v svojem „opus musicum“.

Gallus ni bil le jednostransk. Genij njegov imel je za vsaki čas in vsaki položaj človeškega življenja primerne gradiva. Da-si se je bavil osobito s cerkveno glasbo, je spisal tudi 6 knjig madrigalov, to je svétnih pesem, katere je nazval *moralia*. Beseda odlikuje se v tem, da je pisana latinski in ne v katerem živem jeziku, kot je bila to navada, in da je čista in nedolžna. Razven teh skupnih izdaj imamo od svojega rojaka tudi več posamičnih spevov za posebne priložnosti; — a koliko da se je pogubilo, ni móči dognati.

Tako je delal Gallus neutrudno v Pragi od l. 1586. do svoje smrti, 12. julija, 1591. Cerkev v kateri je naposled deloval naš rojak, stoji še dandanes — a prezidana v človeško stanišče. Okoli cerkve bilo je svoje dni pokopališče, kjer so velezaslužnega rojaka našega položili k večnemu počitku. Dandanes ni móči več najti gróba, ki krije ostanke njegove. — Mož, ki ga je obžaloval ves tedajni naobraženi svet, za katerim so plakali prijatelji umetnije, izginil je bil popolnoma iz spomina. Pesni njegove, katere so se še v XVII. veku v gornji Šleziji in na Českem skoro izključno pele, utihnile so in se preselile iz svetišč in dvoran v zaprašene predale zaduhlih knjižnic. Sveta dolžnost bila je nam, da smo odstranili trnjevo ograjo pozabnosti od spomina Gallusovega in čez več kot **300 let** spet zapeli mogočne skladbe njegove. Neumrljive so zasluge, katere ima Gallus za našo deželo, za vero in umetnost. Kar je storil, ne velja samo malemu krogu, temveč vsemu glasbenemu svetu!

Njegov genij pa, ki je preživel stoletja, oživlja naj nas vedno bolj, in če bomo sledili njegovemu uplivu, častili bodemo s tem najbolj velikana — rojaka, kateri se je vedno spominjal rojstne dežele svoje, zvest njej, očetovski veri in umetnji!

Kaj je govoril gospod župnik o blagoslovljenji novih orgel?

Neka župnija, imenujmo jo „Glasbišče“, je dobila nove orgle, katere naj bi o cerkvenem blagoslovljenji s svojim glasom srečne župljane prvi-krat razveselile. Udeležba pri tej slavnosti je bila toliko večja, ker so se vsi občani na nenavadni à posnemanja vredni način tudi pri napravi orgel udeležili. Vsakdo je pomagal po svoji móči, daroval cel spremen ali vsaj kako piščalko: župan je dal principal, župnik bordun, cerkvena ključarja trompeto i. t. d. Dà, celò najrevnejši deček je želel vsaj malo flavtico v orglah kot svoje darilce slišati, zato je pa tudi izpraznil svoj hranilček do zadnjega bora. O tej priliki pa je gospod župnik, kateri je orgle blagoslovil, blizo tako govoril:

Dragi župljani! Če novo postavljene orgle in njih bliščeče se piščali ogledujem, če se veselite vi in jaz z vami slišati krasnih harmonij iz sedaj še nemega instrumenta, tedaj se mi ponuja misel, kako lepo da bi bilo, da je vsa župnijska srenja enaka novim orglam. Morda porečete: Kako vendar naj bi bila naša občina enaka orglam? Čujte! to vam hočem razložiti.

Orgle obstojé iz raznih spremenov, velikih in malih; deloma iz lesa, deloma iz cina. Vsaki spremen ima lastno obliko in glasbeni značaj, in vsi so enotno ubrani ter po svoji moči drug z drugimi uglašeni. Kakor so pa v orglah raznoteri spremen različne oblike ter različnega značaja, tako so tudi v naši srenji razni stanovi, kmetje, rokodelci, trgovci, krčmarji. Vsaki teh stanov ima poseben značaj. In ako želimo lepo harmonijo imeti, morajo tudi stanovi, drug z drugim lepo in čisto ubrani biti; nobeden se ne sme iz svoje naravne leže povzdigovati in druge nadvladati: marveč do skupnosti in celote, kakor do posameznih stanov v lepi slogi in pravem redu ostati.

V orglah nahajajo se piščali visokega in nizkega glasu. Velike so enako potrebne, kot male. Vsaka stoji v sapnici na gotovem mestu in ima gotov visok ali nizek glas. Ako le eno samo postaviš na nji ne odločen prostor, ne dala bi več onega glasu, katerega želi orglavec; ako pritisne na ono tipko, pri koji bi se moral čuti *e*, à se sliši *d*; ako se mesto *gis* oglašá *fis*, *h* mesto *a* i. t. d. — vsa harmonija bi bila skažena. — Istotako se nahajajo v vsaki občini nižje in višje postavljeni, gospodska in podložni, stariši in otroci, gospodarji in posli. In ako se kdo izmed teh premakne z mesta, od Boga mu odločenega, ako otroci nočejo več biti otroci, posli ne več posli ter ne marajo več ubogati, namreč delati, kar se jim poljubi; ako nočejo ostajati doma, temuč okoli letajo in postajajo, kjer jih ni treba; potem jenja takoj v hiši in v občini vsa sloga in harmonija.

V orglah nahajajo se nekateri spremen, kateri dajejo nekak sijajen, ušesom posebno prikupljiv glas. Toda orglar mora na leté posebno paziti, da se njihove šobe preveč ne raztegnejo, sicer povzročijo velik nered in preprijejo vse. Drugi spremen jim ne morejo več kos biti: lepoglasja je konec. Tudi v občini so bogati, imenitni ljudje, kateri bi se lahko šopirili in se razkazovali; a prav ti se morajo krotiti, sicer postanejo prebujni, drugim zaslanjajo, vzbujajo zavist in nezadovoljnost ter tako uničujejo edinost.

Glavna stvar pri orglah je ubiranje. V orglah pa je več piščali, katere se rade razglasijo, tako imenovane „jezičnice“; vsaki trenutek dajejo orglarju opraviti. Tudi občina mora vedno dobro ubrana biti, v pravi harmoniji ostati. In kakor v orglah, tako so tudi o občini piščali-jezičnice oni, kateri najčešče in najhitrejše edinosti škodujejo: ti so kričači, podpihovalci, opravljevci in obrekovalci*). S temi ima orglar in orglavec, duhovni pastir namreč, mnogokrat velik križ in bitko žalost; kadar se nadeja, da se bode čisti ton in soglasje ohtanilo, pa že pride kaka piščalka-jezičnica, katera iz malega uzroka lepo harmonijo razdere.

Ali bodejo orgle dolgo časa dobro uglašene ostale, je torej odvisno od sostave spremenov. Nahajajo se orgle, katere se skorej nikdar ubrane ne glasé; druge pa stoje leta in leta in jih ni treba ubirati. Enako je tudi v raznih srenjah. Kjer se nahajajo spremen pokorščine, ponižnosti, radodarnosti, čistosti, ljubezni, zmernosti in potrpežljivosti, ondi je vsa občina tudi dolgo časa harmonično ubrana; kjer pa nepokorščina, napuh, lakomnost,

*) Bi se leti ne dali primerjati z mnogoglasno kričečo mixturo in kornetom?

zavist in pijunčevanje ton dajejo, tam ga skoro ni dné, da ne bi čuli grdega razglasja.

Orgle se navadno ubirajo pred velikimi prazniki: enako tudi občina, ako imajo njeni člani hvalevredno navado, ob takih dneh k spovednici in mizi Gospodovi pristopiti. In kakor bi bilo razglasje toliko večje, ako bi o velikinoči pri ubiranji orgel kak spremen neubran ostal, tako je tudi najgrše zloglasje, največje pohujšanje v občini to, če ob tem sv. času kdo k sv. zakramentom ne pristopi, in naj je tudi le en sam. Vsakih pet do šest let morajo se orgle dobro osnažiti; tedaj se posamezne piščali ven vzamejo in temeljito očistijo one nesnage, katera se je v teku časa znotraj nabrala. Isto se ima od časa do časa tudi v občini zgoditi; imenujemo pa to sv. misijon. Tu se vse dobro pregleda ter vse duše skrbno osnažijo in prenové.

(Konec prih.)

D o p i s i.

Z Dunaja. (Koncerti v razstavi.) Naravno je, da si mora prizadevati razstava, da ljudje tudi slišijo to, kar vidijo v rotundi. Najboljšo pogodil je komité s tem, da je uvel historične koncerte. Ambrozijevo društvo je začelo s koralom in šlo do polifonikov 16. veka. A priredilo je tudi 25. junija t. l. koncert, ne strogo zgodovinsk, ampak tembolj zanimiv, ker so peli sami otroci. Videlo se je, koliko se dá doseči tudi pri otrocih. Vodila sta zборе gg. J. Piber (dečke) in K. Rouland (deklice). Peli so pa samo otroci v starosti od 7. — 14. leta. Točke bile so nastopne: „Lumen ad revelationem“ in „Nunc dimittis“. Koral (dečki) peli so gladko, izrazno in čutno, tako da tudi raz muzikalčno stališče ni ničesar opomniti. Vsaj zadošča če povem, da je g. Piber učencem prof. J. Böhm-a. 2. Hauptmannova večerna pesem „Der Mond ist aufgegangen“. Peli so dečki triglasno. 3. „Alma Redemptoris“. Koral. (Deklice). Tu smo imeli priliko ločiti naučni sistem obeh učiteljev. Deklice pele so z istim poudarkom, isto tako izrazno, vitko in gladko kot dečki, — a mnogo šibkeje. G. Piber ravna vse s stališča umetnostnega, g. Rouland je pa, osobito za šibke žensko-otroške glasove izreden pädagog. 4. Gebhardi: „Gott sei gelobt“. (Deklice). 5. Breidenstein: „Danket dem Herrn“. (Dečki). 6. Pergolesi: „Quando corpus morietur“. Dvoglasno. (Dečki). 7. Stehle: „Sanctus“ Dvoglasno. (Deklice). 8. Greith: „Meinen Jesum lass ich nicht“. Dvogl. (Deklice). 9. Widmann: „Die nickende Mutter“. Triglasno. (Deklice). 10. Hesse: „Fantasie“. 4ročno na orglah, 2 gojenca. 11. Müller: „Confirma hoc Deus“. Unisono. (Dečki) 12. Pergolesi: „Stabat mater“. Dvoglasno. (Deklice). 13. a.) „O Heiland reiss die Himmel auf“ b.) „Es kam ein Engel hell und klar“. Unisono. (Dečki in deklice). Št. 6., 7., 8., 11., 12. in 13. sè spremljevanjem orgel, nekaj tudi harmonija. Vse številke pele so se korektno, nekatere celó umetniško. Otrok bilo je okoli 60. — Tu se je videlo, koliko da se doseže, če se hoče. Kaj si je misliti lepšega in nežnejšega kot zbor nedolžnih anglejskih obrazkov in čuti petje od njih. Kako lahko je voditi otroke, prepričal sem se pri vsakem koncertu; otroci so poslušni in storé kar se jim velí, dočim odrasli marsikaj skazé po svoji trmoglavosti. — Vsa čast g. vodji Böhm-u in gg. učiteljema J. Pibru in K. Roulandu na tem delovanji.

Za tem peli so Nizozemci 27. in 29. junija in 1. julija skladbe svojih mojstrov. Bilo je 18 recí samo 18 pevcem in pevk, (9 dam in 9 gospodov) pod taktirko utemeljitelja Amsterdamskega à capella-zbora, g. Din. de Lange-ja.

Neverjetno je, kaj ta zbor premore. Človek ne vé, kaj naj bolj občuduje, tehniko, vežbanje, vodstvo ali skladbo. V vsakem koncertu je bilo več solo — točk nego zborov.

Tri- do šestglasne skladbe peli so soli. Pa kako! Glasovi bili so vedno v pravem razmerju, noben glas ni hotel preseagati drugega, vsak podredil se je skupnosti. In vendar je donelo tako polno in lepo in krepko. Ko so pri zadnjem koncertu peli avstrijsko cesarsko himno, čuli smo, kake glasove imajo. Sopran je čudovito visok in krepak, vsi glasovi so čvrsti in zvonki, sigurnost izredna. Kdor hoče imeti prav pojem o tem petji, slišati je mora sam. — A tudi dirigent je popolnoma samostojen v svojem tolmačenju. Neumestno se mi je le zdelo, da je dal v drugem koncertu „O crux benedicta“ od Klementa non Papa peti v solo-kvartetu. Ta kompozicija zahteva gotovo zbor. Sicer je pa njegovo tolmačenje izvrstno in izvirno.

Na programu je bil vselej v začetku staronizozemski himnus: „Wilhelmus van Nassouwe“; razven tega peli so v prvem koncertu skladbe J. P. Sweelick-ove, E. Dufay-eve, J. Obrechtove, Josquin de Près, P. Certon, Jac. Clemens non Papa, Orlando Lasso, in sklepno nizozemsko ljudsko pesen: „Pots Hondert duysent slapperment“.

V drugem koncertu: J. P. Sweelick, Clemens non Papa, Orlando Lasso, Le jeune Claudin, C. Schuyt, Josquin de Près, Thom. Crequillon, in staronizozemsko pesen: „Isser yemantuyt Oostinje gekhomen“.

V tretjem koncertu: J. P. P. Sweelick, J. Obrecht, Joh. Ockeghem, Christ. Hollander, Jac. Clemens non Papa, Orlando Lasso, P. Certons, Josquin de Près, in staronizozemsko pesen: „Merck toch hoe sterck nu in 't werck sich al steld!“

Prvi koncert imel je 13 števil (med temi 4 od Sweelick-a) drugi 11, tretji 13 in vrh tega avstrijsko himno. De Lange dobil je ramreč v dar s srebrom vdeleno taktirko, in prva pesen, koja je z njo vodil, bila je avstrijska himna, koja je poslušalstvo stojé poslušalo. Dame dobile so lepe šopke od svežih cvetic sê spominskiimi trakovi v dar: g. pevcem pa ni ostalo inega nego pohvala, katero so res zaslužili.

Omeniti mi je še najostrejše grajo v prvem koncertu c. in kr. dvornega organista, g. R. Bibla. Igrati bi bil imel na orgljah Sweelickovo fantazijo z ého. To je pa popolnoma uničil. Niti pojma ni imel o registrih. Registroval je popolnoma narobe, in med igro poskušal je posamezne glasove. Tako n. pr. potegnil je enkrat za poskušnjo miksturo med pianissimo igro in jo potisnil nazaj, videvši, da je vendar malo preojstro! In to ob prilikah, ko imamo virtuozce, kot je Labor na razpolago! In Bibl-ova pedal-igra? Bila je izgled, kako se pedal ne sme igrati. Navadno je vzel vsaj za $\frac{1}{16}$ inko pozneje kot v manualu po dve pedalni tipki! In to se je zgodilo na Dunaji! Mantuaní.

Iz Maribora. Cecilijanski zbor tukajšnji je po dvomesečnem prestanku, katerega je povzročila bolezen g. prvodnje, od 7. sušca sem se spet redno vadil in nastopal tudi o manjših praznikih. Razun nêe opominanih maš Wittovih sv. Ambrožu in sv. Luciji posvečenih je pel sledeče: 1. Witt, missa in honorem s. Michaelis Archangeli ad unam vocem vel ad duas aequales vel ad quatuor iniquales voces cum organo, in sicer to dvoglasno samo gospe. Če ta maša strožje kakor druga zahteva, da se razumi, preden se prednaša, je pa zato l. 1880 na 9. cecil. shodu v Augsburgu zbranim segla v srce. 2. Stehle G. E. (kapelnik, St. Gallen) obdarjena maša Salve regina za sopran, alt (obligat) tenor in bas (ad libitum) s spremljevanjem orgel. M. Heinze piše: „Redkokedaj se je pač ktera miša in z veliko pravico tako priljubila in razširila kakor dotična nagrajena maša Stehlejeva. Vsi cerkveni zbori, ki je še ne glestajo, naj se s tem opozorjejo na njeno drugo izdajo“. (Cäcilien-Vereinskatalog kirchenmusik. Werke, 272). 3. Jaspers C. (kapelan Straelen, okraj Düsseldorf) Op. 9 missa quarta in honorem s. Caeciliae. Maša se šteje med lahke in je odločena dvojnim ednakim, kolikor je iz položaja orgelnega basa sklepati, ženskim ali še bolje nežnim otroškim glasovom. J. G. Mayer pravi o njej: „Skladatelj je znal pri svoji težki nalogi (opustil je, kar otežuje pevca in vrnil kar ga olehkuje) vse enolično, slušatelju utrudljivo zabraniti“. (ibid, 642)

Lepo ti je bilo gledati, kako je stolnica objemala v majniku svoje in tudi Marijine čestilce. Teh je privabil od navadnega večje število k pobožnosti v trudu vstrajni g.

kapelnik Hudovernik, kateri je dan za dnevom pri šmarnicah orglal in s krasnim ženskim zborom — isto svedočil je s prižnice govornik P. Schlosser S. J. — večkrat tudi z mešanim dajal kršanskemu duhu zavest in srečo. Kaj so le bile vredne Niklrove in Greithove pete celi mesec nebeški kraljici v čast, to je Marija presodila. — Na sv. Rešnjega telesa praznik je zbor pri procesiji Boga molil s Hallerjevimi resnomilimi hymni eucharistici, katere so še okrasile trobente jih lahko spremljaje. Pravi se, da je takrat vse tiho bilo in se utis ugloobil ljudem. — Mimo navedenega so med letom po koralno petem ali recitovanem Gradualu se ulagale motete iz Witta „Fliegende Blätter“ in „Musica sacra“; dvakrat hvalnica sv. Jožefa (uglasbil g. pevovodja). Z virtuoznim razumom se je vsedel g. pevovodja k orglam pri vsaki produkciji ter jim izvil Bachove in Brosigove najtežje medigre in fuge. Prigodilo se je, da je v nevatnejših delih spremljal petje in dirigiral ob enem veliki kor. Da se ni pelo samo povse dovršeno, nego tudi navduševalno, priznal je že 29. sušča med drugimi listi graški nekatoliški „Tagblatt“ tako: „Lahko umevno je, da vedno naraščajo simpatije gojene temu mlademu društvu“. — Nekateri prijatelji cecil. društva so s svojo dobroto omogočili mu izlet v podnožje Pohorja 22. pr. m. Na izletu, katerega se je udeležilo precej udov in neudov, je predsednik društva g. stolni župnik J. Bohinc povdaril v jasni besedi nagli napredek glasbe v stolnici mariborški izrekši zahvalo za izredno žrtvovalnost pevcev. — Izenadilo je letos cerkveno občinstvo pri sv. Magdaleni v predmestji nežnočutno dvoglasno petje prvoobhajancev; tacemu uspehu g. Čížeka častitamo! V naši škofiji je ideja cecilijanstva v borbi s nasprotniki sploh prozorneja, dočim organisti segajo sem ter tje po boljših preludijah spoznajoč, da vstajajo takošni, ki se brigajo za orgljanja dostojnost in lepoto pa brezmadežno in sveto.

Dr. Alojzij Meško.

Razne reči.

— Kakor smo bili v zadnjem listu naznanili, vršila se je javna preskušnja učencev naše „orglarske šole“ četrtek dne 14. julija in je trajala 3 debele ure. Večinoma so se izpraševani dobro, dà, nekateri prav dobro obnesli. Škoda le, da se občinstvo za to šolo in njen napredek premalo zanima; poslušalcev je bilo pičlo število in zlasti onih gospodov smo pogrešali, katerim bi cerkvena glasba ne smela biti deveta briga. Dober prijatelj bi rekel: „Dremljemo“. — Orglarsko šolo so letos zapustili 4 učenci s spričevalom „sposobnosti“ za orglarsko službo; ti so: Mrak Andrej, Pertot Ferdinand, Rus Francišek in Sparhaki Ludovik. Želimo jim primerne službe, ob enem pa tudi marljivosti, da bodo na dani jim podlagi čedalje bolje se izobraževali za imenitni svoj posel.

— Letošnje občno zborovanje irskega cecil. društva se je vršilo 1. junija v duh. semenišči v Maynooth-u pri Dublinu. Udeležencev je bilo mnogo in je sadu od tega zborovanja tem več pričakovati, ker ima imenovano semenišče več sto gojencev, kateri bodo seme cecilijanstva po vsi škofiji raztrosili. Slavnostna pridiga v cerkvi in navdušeni govor društvenega predsednika, mil. škofa dr. Nikolaja Donelly pri zborovanji sta pevce in goste posebno razvnela.

— V Pečuhu na Ogerskem, kjer so se lansko leto po dr. F. X. Haberlu ogreli za cecilijanstvo, vrlo napredujejo. Stolnica šteje v svojem repertoriji že 24 latinskih maš in vse ofertorije celega leta. Introitus, graduale in communio pa se vedno koralno pojó.

— G. dr. Selbst, doslej profesor veronauka na gimnaziji v Mainz-u, cecilijancem in nececilijancem znan po izvrstni knjigi „Der kathol. Kirchengesang beim hl. Messopfer“ je ondi postal stolni kapitular. Imenitno stvar liturgične cerkvene glasbe, za katero mož gori, bode na tej stopnji še lože in boljše podpiral. Bog ga ohrani!

— V mexikanski škofiji Querétaro so se z navdušenjem poprijeli oficijelnih koralnih knjig in pravičnega liturgičnega petja. Ne le škof, ampak tudi gg. kanoniki in, kar je posebne vrednosti, celb posvetni glasbeniki delajo v cerkvenem smislu.

 Prihodnjemu listu pridane bodo 7., 8. in 9. štev. priloge.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gujzda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.